

تجارب جهان

واکسن آموزشی کرونا

برای دانش‌آموزان محروم و آسیب‌پذیر

ترجمه: آذر خزانی

دانشجوی دکتری تکتولوژی آموزشی
و آموزگار دوره ابتدایی شهرستان اشتر

رفع شکاف‌های یادگیری

تعطیلی مدرسه‌ها ممکن است موجب ایجاد شکاف‌های جدید آموزشی یا تشدید موارد موجود شود. شواهد نشان می‌دهند، دانش‌آموزان با پیش‌زمینه‌های اقتصادی-اجتماعی محروم، احتمال آسیب‌دیدن بیشتری را دارند. علاوه بر این، گروه‌های خاصی از دانش‌آموزان (برای مثال دانش‌آموزانی از گروه‌های قومی خاص، دانش‌آموزان با نیازهای آموزشی ویژه و غیره) که در حال حاضر به حاشیه رانده شده‌اند، بسیار تحت تأثیر قرار خواهند گرفت؛ اگر این دانش‌آموزان پیش‌زمینه اقتصادی-اجتماعی پایین نیز داشته باشند، این تأثیر می‌تواند حتی بیشتر شود. ارزیابی‌ها از ایالات متحده، برای مثال، نشان می‌دهد افت یادگیری در خواندن و ریاضیات به دلیل تعطیلی مدرسه‌ها، برای اکثر دانش‌آموزان، به‌ویژه دانش‌آموزان آسیب‌پذیر، مانند مهاجران و پناهندگان یا دانش‌آموزان با نیازهای آموزشی ویژه، قابل توجه است. در انگلستان، مطالعه بنیاد ملی تحقیقات آموزشی با نمونه‌ای از تقریباً ۳۰۰۰ مدیر مدرسه و معلم در حدود ۲۲۰۰ مدرسه ابتدایی و متوسطه در سراسر انگلیس نشان داد در بیشتر مدرسه‌ها معلمان تا جولای ۲۰۲۰ کمتر از ۷۰ درصد از برنامه درسی را پوشش داده‌اند. در نتیجه، دانش‌آموزان به‌طور متوسط سه ماه از یادگیری خود عقب هستند. به علاوه، این مطالعه نشان می‌دهد پسران نسبت به دختران از برنامه درسی عقب‌ترند و فاصله یادگیری دانش‌آموزان محروم حداقل ۴۶ درصد افزایش یافته است. به همین ترتیب، یک

اشاره

ویروس کرونا نه تنها بر سلامت افراد، بلکه بر نحوه یادگیری، کار و زندگی آن‌ها تأثیر عمیقی دارد. در اوج کرونا، بیش از ۱۸۸ کشور که حدود ۹۱ درصد از دانش‌آموزان ثبت‌نام‌شده در سراسر جهان را در بر می‌گیرد، مدرسه‌های خود را تعطیل کردند تا بتوانند از گسترش ویروس جلوگیری کنند. تعطیلی مدرسه‌ها بر دانش‌آموزان، به‌خصوص دانش‌آموزان آسیب‌پذیر، تأثیر زیادی می‌گذارد. کودکان و جوانان خانواده‌های کم‌درآمد و تک‌والد، مهاجران، پناهندگان، اقلیت‌های قومی و بومی با هویت و گرایش‌های متنوع و افراد با نیازهای آموزشی خاص دچار محرومیت، از فرصت‌های یادگیری حضوری، حمایت اجتماعی و عاطفی موجود در مدرسه‌ها و دریافت خدمات اضافی مانند وعده‌های غذایی در مدرسه رنج می‌برند. آن‌ها با بسته‌شدن درهای مدرسه خطر عقب‌افتادگی و انزوای بیشتر را دارند. اگر کشورها برای ارتقای عدالت و یادگیری آموزش اقدامات کافی انجام ندهند، این دانش‌آموزان از نظر نتایج آموزشی و حمایتی مدرسه‌ها بیشترین ضرر را خواهند دید. بخش‌های بعد ابتکارات کشورهای عضو OECD را برای رفع نیازهای دانش‌آموزان آسیب‌پذیر در طول شرایط بیماری همه‌گیر کووید ۱۹ تشریح می‌کند.

در برنامه سنجش بین‌المللی دانش آموز (PISA) نمره کمتری کسب می‌کنند. از سوی دیگر، تأثیر تغییر به آموزش برخط یا از راه دور نیز می‌تواند دختران را بیشتر تحت تأثیر قرار دهد، زیرا برخی از کشورها هنوز شکاف جنسیتی دیجیتالی را تجربه می‌کنند که ممکن است مانع استفاده کامل دختران از رسانه‌های آموزشی شود. علاوه بر این، زنان در سراسر جهان هنوز دسترسی کمتری به اینترنت دارند. این شکاف جنسیتی در اروپا به ۵ درصد و در آمریکای لاتین به ۱۲ درصد می‌رسد. بنابراین، تحلیل همه این عوامل که با داده‌های تفکیک‌شده بر اساس جنسیت پشتیبانی شده‌اند، به منظور تجزیه و تحلیل بعد جنسیتی در همه‌گیری کنونی و تعهد به استفاده آن، در تصمیم‌گیری و گزارش‌دهی مهم است.

بنابراین، لازم است برای حمایت از مدرسه‌ها ابتکاراتی صورت گیرند تا به دانش‌آموزان، به‌ویژه دانش‌آموزان آسیب‌پذیر، در جبران افت یادگیری کمک کنند. کشورها در حال حاضر آماده‌سازی راهبردهای جبران برای دانش‌آموزان، با تمرکز ویژه بر دانش‌آموزان محروم، را آغاز کرده‌اند. تاکنون انواعی از ابتکارات نظیر مدرسه‌های تابستانی، برنامه‌های آموزش سریع و سایر فعالیت‌ها را می‌توان مشاهده کرد.

مدرسه‌های تابستانی

شواهد نشان می‌دهند، برنامه‌های یادگیری تابستانی و بعد از مدرسه می‌تواند انگیزه و پیشرفت قابل توجهی در یادگیری افراد محروم ایجاد

مطالعه در مورد مدرسه‌های فنلاندی در طول شش سال (۲۰۱۵ تا ۲۰۲۰) در یادگیری برای دانش‌آموزان گروه ۲۰۲۰ افت زیادی نشان داد. این مطالعه نشان می‌دهد، تعطیلی مدرسه‌ها به کاهش میانگین مدرسه در نمرات ریاضیات در مقایسه با گروه قبلی منجر می‌شود. همان‌طور که یونسکو گزارش داده است، توجه بیشتر به بُعد جنسیتی تأثیر همه‌گیری ویروس کرونا بر آموزش و پرورش مهم است. از دختران ممکن است خواسته شود بیش از پسران به کارهای خانه بپردازند و این از ساعت درس خواندن آن‌ها می‌کاهد. نرخ ترک تحصیل دختران نیز ممکن است پس از این تعطیلی طولانی مدرسه‌ها بالاتر باشد. به همین ترتیب، پسران با پیش‌زمینه‌های اقتصادی-اجتماعی پایین ممکن است مجبور به ترک تحصیل شوند تا بتوانند درآمد خانواده خود را که در اثر همه‌گیری کرونا کاهش یافته است، تأمین کنند. شکاف‌های جنسیتی در آموزش و پرورش ممکن است به دلیل بحران بیشتر شود و به روش‌های گوناگون دختران و پسران را تحت تأثیر قرار دهد. از یک‌سو، شکاف مطالعه در بین دختران و پسران ممکن است با تعطیلی مدرسه‌ها افزایش یابد. مطالعه‌ای در انگلستان گزارش داد که شکاف جنسیتی در تعدادی از کودکان که می‌گویند از خواندن لذت می‌برند و مطالعه روزانه دارند، بیشتر شده است. این واقعیت این نگرانی را ایجاد می‌کند که پسران ممکن است در اثر شیوع ویروس کرونا در معرض آسیب قرار بگیرند، زیرا پسران به‌طور متوسط کمتر از دختران به‌خاطر لذت مطالعه می‌کنند و

کند. در بسیاری از کشورهای در حال توسعه، برنامه‌های تقویتی، برنامه‌های یادگیری سریع و انواع دیگر «اردهای یادگیری» فشرده برای کودکان آسیب‌پذیر، برای جبران یادگیری و بازگشت موفقیت‌آمیز ترک تحصیل‌کنندگان به مدرسه، مؤثر است. در چندین کشور، مقامات آموزشی چنین راهبردهایی را برای تعطیلات تابستانی ۲۰۲۰، با تمرکز ویژه بر آسیب‌پذیرترین دانش‌آموزان، برنامه‌ریزی کرده‌اند:

- از جمله اقدامات دیگر این است که کانادا دوره‌های تابستانی و اردوهای یادگیری را برای دانش‌آموزان ابتدایی و متوسطه «که مشکل دارند یا به آموزش‌های جبرانی نیاز دارند» ارائه داده است. این برنامه‌ها به صورت داوطلبانه بر اساس انتخاب والدین و مدرسه‌ها در دسترس هستند و براساس نیازهای دانش‌آموزان و شرایط خاص آن‌ها طراحی می‌شوند.

- در انگلستان، نخست‌وزیر در ژوئن ۲۰۲۰ اعلام کرد برای جبران کمبودهای آموزشی به دلیل تعطیلی مدرسه‌ها، ۱ میلیارد پوند برای کمک به کودکان اختصاص می‌یابد. دولت برای محروم‌ترین دانش‌آموزان، در حال آماده‌سازی راهبردهای جبران و برنامه‌های ویژه در تابستان است.

- در آلمان، وزارت آموزش و پرورش یکی از ایالات، مبلغ پانصد هزار یورو برای تأمین بودجه مدرسه‌های تابستانی پیشنهاد داد تا دانش‌آموزان بتوانند قبل از سال تحصیلی جدید به آمادگی لازم دست یابند. با همکاری شهرداری، پیشنهادهایی آموزشی برای دانش‌آموزان از کلاس اول تا هشتم ارائه شد. در دو هفته آخر تعطیلات تابستانی، سه ساعت درس در روز، به‌ویژه در ساختمان مدرسه‌ها، در شهرها و انجمن‌های شهرداری‌ها، ارائه می‌شد. این درس‌ها را دانش‌جو معلمان، معلمان کارآموز، معلمان و کارکنان آموزشی، معلمان بازنشسته و دانش‌آموزان بزرگسال که به‌طور ویژه آموزش دیده بودند، تدریس می‌کردند.

- برخی از کشورها مانند سوئد در حال حاضر اردوهای تابستانی ارائه می‌دهند که برای مثال دانش‌آموزان مهاجر می‌توانند مهارت‌های زبانی خود را در محیطی غیررسمی، با تعامل با سایر دانش‌آموزان بومی و خارجی و همچنین کارکنان آموزشی، تقویت کنند. سوئد همچنین برای دانش‌آموزانی که در کلاس‌های هشتم و نهم در یک یا چند درس مردود می‌شوند، اردوی تابستانی برگزار می‌کند. کشورهای دیگر مانند اتریش، برای کودکان شش‌ساله و بالاتر اردوهای آموزش زبان ارائه می‌دهند.

برنامه‌های آموزش سریع

برنامه‌های آموزش سریع نیز می‌توانند پاسخی مؤثر برای جبران بحران کووید ۱۹ باشند. این برنامه‌ها انعطاف‌پذیر، متناسب با سن و در بازه زمانی سریعی اجرا می‌شوند تا دسترسی به آموزش را برای کودکان و جوانان محروم و ترک تحصیل‌کرده فراهم کنند. در این مورد، کشورها می‌توانند برنامه‌ی درسی سریعی را دنبال کنند که روی موضوعات اصلی متمرکز است. آن‌ها می‌توانند به‌ویژه کسانی را که به دلایلی مانند بحران یا جنگ مردود شده‌اند یا در ادامه تحصیلشان

وقفه‌ای ایجاد شده است، هدف قرار دهند.

- کارگروه‌های آموزش سریع (AEWG) شبکه‌ای بین‌المللی که در سال ۲۰۱۴ از چندین سازمان دولتی و غیردولتی بین‌المللی تشکیل شده، در سال ۲۰۱۷ یک راهنما منتشر کرد که ۱۰ اصل مشترک را برای راهبردهای برنامه‌های سریع فراگیر و کارآمد تعیین می‌کند. مشخص شده است که این برنامه‌ها در شرایط اضطراری برای گروه‌های آسیب‌پذیر دانش‌آموزان که به آموزش با کیفیت دسترسی کمی دارند یا اصلاً دسترسی ندارند، بسیار مفیدند.

- یونیسف اخیراً در رهنمودهای خود برای کنترل و پیشگیری از کووید ۱۹ در مدرسه‌ها، توجه به برنامه‌های آموزش سریع را برای حمایت از کودکان، به‌منظور جبران یادگیری از دست‌رفته خود در پی همه‌گیری بیماری، و برای کمک به ادغام کودکانی که قبلاً ترک تحصیل کرده‌اند، توصیه کرده است.

- در نروژ، دولت بودجه‌ای در حدود ۱۷ میلیون یورو به مدیران مدرسه‌ها اختصاص داد تا به دانش‌آموزان آسیب‌پذیر کمک کنند کمبودهای یادگیری را جبران کنند. این بودجه می‌توانست برای اقداماتی از جمله تأسیس مدرسه‌های تابستانی، اجرای برنامه‌های آموزش سریع، کمک به انجام تکالیف منزل و استخدام معلمان بیشتر استفاده شود.

سایر فعالیت‌ها

سایر فعالیت‌ها می‌توانند شکاف‌های یادگیری را که با همه‌گیری افزایش می‌یابد، محدود کنند و به‌ویژه به گروه‌های آسیب‌پذیر دانش‌آموزی سود برسانند؛ فعالیت‌هایی نظیر:

- استفاده از طراحی جهانی در برنامه‌های درسی؛ یعنی اطمینان از نظام‌هایی فراگیر که توانایی‌های بالقوه هر یادگیرنده را برآورده می‌کنند. این طراحی، برنامه‌های درسی انعطاف‌پذیر، مرتبط و در دسترس، کتاب‌های درسی عاری از کلیشه‌ها و حذف و استفاده از روش‌های ارزیابی را در برمی‌گیرد که به دانش‌آموزان امکان می‌دهد یادگیری را به روش‌های گوناگون نشان دهند.

- حمایت از فعالیت‌های یادگیری غیررسمی در خانه یا از طریق مشارکت با انجمن‌ها؛

- در سطح مدرسه، تشویق به تدریس خصوصی پس از مدرسه و مربیگری همتایان و همچنین کلاس‌های مطالعه ویژه بعد از مدرسه (اعم از اجباری یا برای گروه‌های انتخاب‌شده) تا دانش‌آموزان بتوانند درس‌های اصلی را یاد بگیرند. داده‌ها نشان می‌دهند که کمتر از ۵۰ درصد از دانش‌آموزان در مدرسه‌ای هستند که چنین کمکی را ارائه می‌دهند. به‌منظور تقویت یادگیری و اجتماعی شدن دانش‌آموزان، می‌توان تدریس خصوصی همتایان را ارتقا داد.

برای مثال، وزارت آموزش و پرورش فرانسه اعلام کرد کاهش شکاف یادگیری بین دانش‌آموزان در اولویت راهبردهای بازگشایی مدرسه‌ها قرار خواهد گرفت. از جمله اقدامات دیگر اینکه ۱/۵ میلیون فرانک اضافه‌کار برای معلمان، به‌منظور حمایت از دانش‌آموزان در بعد از ساعت مدرسه، تأمین اعتبار خواهد شد.